

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Pedagogika tance

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TANEČNÍK NA VOLNÉ NOZE V SOUČASNÉM TANCI
V PRAZE – MEZNÍKY V KARIÉŘE**

Barbora Rokoszová

Vedoucí práce: MgA. et Mgr. Daniela Machová

Oponent práce: Prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D.

Datum obhajoby: 7. června 2018

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2018

THE AKADEMY OF PERFORMING ARTS IS PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Dance art

Pedagogy of Dance

BACHELOR THESIS

**FREELANCE DANCE ARTIST IN CONTEMPORARY DANCE
IN PRAGUE – MILESTONES IN CAREER**

Barbora Rokoszová

Thesis supervisor: MgA. et Mgr. Daniela Machová

Examiner: Prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D.

Date of Thesis defense: 7th of June 2018

Assigned academic title: BcA.

Prague, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Tanečník na volné noze v současném tanci v Praze – mezníky v kariéře

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků bakalářské práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Poděkování

Ráda bych touto cestou jako první vyjádřila poděkování MgA. et Mgr. Daniele Machové za profesionální a přívětivý přístup. Děkuji za nesmírnou trpělivost, cenné rady a čas, který při vedení mé práce věnovala. Velký dík patří samozřejmě všem tanečnickům, kteří mi během rozhovorů poskytli vzácné informace a názory. Bez nich by tato bakalářská práce nevznikla.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá mezníky v kariéře tanečnicka na volné noze v současném tanci v Praze. Hlavním záměrem této práce je poukázat na podmínky, ve kterých se v současné době tanečníci na volné noze nacházejí a jak se s nimi vypořádávají. V první části práce jsou stručně objasněna teoretická východiska, která se k dané problematice vztahují. Prostřednictvím analýzy dokumentů a hloubkových rozhovorů druhá část práce podává přehled o kariéře tanečnicka na volné noze. Popisuje stěžejní témata, kterými jsou například kariéra tanečnicka a ekonomická oblast. Práce je obohacena citacemi respondentů, které prakticky potvrzují teorii na vybrané téma.

Klíčová slova: tanečník na volné noze, současný tanec v Praze, kariéra tanečnicka na volné noze, finanční oblast tanečnicka, psychika tanečnicka

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with turning milestones in career of a freelance dance artist in contemporary dance in Prague. The aim of the thesis is to point to conditions in which the dancers nowadays are and how they are dealing with them. In the first part of the thesis, theoretical solutions, which relate to the given problems, are briefly explained. Via an analysis of documents and in-depth interviews, the second part of the thesis presents an overview of a career of a freelance dance artist. It describes crucial topics such as career of a dance artist or an economic sphere. The thesis is enriched with quotations from respondents who, in fact, are experts on the topic and they practically confirm the theory.

Keywords: freelance dance artist, contemporary dance in Prague, career of a freelance dance artist, financial sphere of a dance artist, psyche of a dance artist

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 JÁDRO PRÁCE	3
2.1 Forma výzkumu	3
2.1.1 Popis průběhu výzkumu.....	4
2.2 Význam pojmu tanečník na volné noze.....	5
2.3 Oblast současného tance.....	6
2.3.1 Vzdělávání v oboru	7
2.3.2 Scéna nezávislé oblasti	8
2.3.3 Festivaly, taneční workshopy a další	10
3 KARIÉRA TANEČNÍKA NA VOLNÉ NOZE	12
3.1 Vstup na volnou nohu.....	13
3.2 Práce na bázi projektů.....	15
3.3 Vnitřní procesy a stavy.....	18
3.3.1 Svoboda, nezávislost a motivace.....	19
4 LEGISLATIVA	23
4.1 Tanečník jako OSVČ	23
4.2 Omezení pro tanečnický na volné noze	26
5 OBLAST FINANČÍ.....	29
5.1 Příjmy	29
5.2 Vedlejší pracovní závazky	30
5.3 Komerční scéna	31
5.4 Finanční zálohy.....	31
5.5 Finanční zabezpečení rodiny	32
5.6 Podpora a uznání.....	33
6 ZÁVĚR.....	35
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	37
PŘÍLOHA.....	40

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

a kol. a kolektiv

ad. a další

ang. anglicky

DiS. diplomovaný specialista

č. číslo

HAMU hudební a taneční fakulta Akademie múzických umění v Praze

in v

např. například

OSVČ osoba samostatně výdělečně činná

Sb. sbírky

s.r.o. společnost s ručením omezeným

str. strana

tzv. tak zvaně

1 ÚVOD

Dříve, než jsem nastoupila na vysokou školu v Praze, absolvovala jsem středoškolské studium tance na ostravské Janáčkově konzervatoři. V Ostravě jsem se nesetkala s tím, že by umělci mohli působit na volné noze. Až s příchodem na studia do Prahy jsem zjistila, že takto vlastně pracují téměř všichni tanečníci současného tance. Překvapilo mě, jak je zde nezávislá scéna rozšířená.

Během studií v Praze jsem bydlela s kolegyní, která ukončila angažmá a začala se živit jako tanečnicka na volné noze. Sdílela se mnou všechny pocity a popisovala mi, nakolik je pro ni komplikované získat práci. Mohla jsem s ní částečně procházet jejím životním obdobím, a to ve mně zanechalo mnoho otázek. Zpětně vidím, že to pro mne byl impuls více se zajímat o problematiku tance na volné noze. Proto jsem se také rozhodla na toto téma napsat svou bakalářskou práci. Postupem času jsem se začala potkávat s lidmi z oboru a zajímala jsem se o to, zda to s tancem na volné noze mají podobně jako moje bývalá spolubydlící. Pro výzkum ke své práci jsem si vytvořila vlastní okruhy otázek. Vnímala jsem je jako stěžejní pro tento námět. Chtěla jsem vědět, jak na otázky budou tanečníci odpovídat.

Zjistila jsem, že působení tanečnicků na volné noze mnoho lidí nezajímá a není prozkoumáno. Proto jsem použila jako hlavní zdroj informací výpovědi tanečnicků. Odpovědi jsou pro mne důvěryhodné, a proto si podle mého zaslouží pozornost. V rozhovorech se dotazovaní tanečníci vyjadřují svým jazykem, což působí autenticky. Ráda bych, aby práce nepůsobila jen teoreticky, ale aby byla i živou výpovědí konkrétní skupiny lidí. Mým hlavním záměrem během rozhovorů bylo zjistit, jak mí kolegové prakticky zvládají život na volné noze, což považuji za stále aktuální a diskutované téma mezi umělci. Snažila jsem se zachytit individualitu tanečnicků a vnímání jejich situace. Chci zároveň poukázat na odlišnosti v názorech a zkušenostech skupiny respondentů, kteří pracují ve stejné umělecké profesi. Doslovnými citacemi odpovědí dotazovaných prokládám celou bakalářskou práci.

Velkou část práce věnuji mezníkům v kariéře tanečnicka na volné noze. Snažila jsem se postupovat chronologicky. Nejprve popisuji první kroky v pracovní činnosti. Dále zaznamenávám aktivity při získávání pracovních příležitostí a způsob, jakým tanečníci vykonávají svou profesi. V závěru se zabývám finanční oblastí života tanečníků na volné noze, která je v rozhovorech opakovaně zmiňována. Je jí tedy věnována samostatná kapitola.

2 JÁDRO PRÁCE

Jako začínající umělkyně vím, že veřejnost je o životě tanečníka na volné noze málo informovaná. Řadovému občanu není jasné, jak umělci vykonávají své povolání. Diváci ve své podstatě pouze konzumují výsledky tanečních představení. Neví, jaká úskalí tanečníci prožívají, co vše kariéra obnáší. Ráda bych navázala na studii MgA. Daniely Zilvarové – Svoboda na volné noze versus jistota v angažmá? Sonda do života tanečníků v 21. století v Čechách. (in Bulínová a kol., 2013) Pokusím se hlouběji zaměřit na problematiku tanečníků na volné noze a rozkrýt další aspekty, které v uvedené studii autorka nepopisuje.

2.1 Forma výzkumu

Hlavním cílem je zmapovat podmínky, ve kterých se tanečníci na volné noze nacházejí, a jak se s nimi vypořádávají. Zároveň také bylo mým záměrem zjistit, zda mezi nimi existují rozdílné pohledy na danou situaci.

Vzhledem ke zkoumané problematice jsem zvolila metodologii kvalitativního výzkumu. Pro výzkumné šetření jsem použila techniku *hloubkových rozhovorů*. Dle Hendla kvalitativní metodologie umožňuje hlubší proniknutí do zkoumané problematiky díky získávání podrobných informací. Zprostředkovává informace o každodenním životě, názorech, přáních respondentů a umožňuje tak lepšímu porozumění textu. V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všední aktivity a interakce. (Hendl, 2012)

Zájem o tuto oblast vychází také z mých vlastních nově získaných zkušeností na poli současného tance. Proto pro mne bylo stěžejní oslovit tanečnický působící na volné noze a to konkrétně na poli současného tance na území města Prahy. S ohledem na množství nezávislých scén, souborů, festivalů a s

ohledem na to, že sama v Praze studuji, se zaměřuji pouze na pražský region. Pomocí hloubkových rozhovorů jsem chtěla získat informace, které reflektují realitu profesního života tanečnicků v Praze. Díky odpovědím na okruhy otázek bylo možné analyzovat shody a zároveň vyhodnotit individuální postoje jednotlivců a vytvořit jakousi obecnou představu o fungování tanečnicků na volné noze v současném tanci.

Otázky (viz Příloha – Osnova otázek, str. 40-41) byly primárně kladeny v širším rozsahu s úmyslem zachytit zásadní okamžiky v kariéře tanečnicků na volné noze. Dále bylo důležité získat informace o běžných, každodenních povinnostech, podtrhnout výhody a nastínit problematiku spojenou s působením tanečnicků na volné noze. Také jsem se chtěla zaměřit na některé procesy vnitřního prožívání, které vypovídají o tom, že tito lidé musí překonávat mnoho překážek (viz podkapitola 3.3).

2.1.1 Popis průběhu výzkumu

Výběr respondentů (tanečnicků) byl záměrný (úsudkový). Celkový počet dotazovaných respondentů je devět.¹ Odpovědi byly ovlivněny zásadními faktory, ke kterým patří pohlaví, věk, národnost, rodinný stav, dosažené vzdělání a získané zkušenosti v oblasti tance na volné noze. Oslovila jsem ženy i muže ve věkovém rozmezí 24-44 let.

Záměrně jsem zvolila rozmanitý vzorek dotazovaných s cílem poukázat na možné odlišnosti vnímání tématu. Zásadní bylo vybrat tanečnický působící v Praze. Z tohoto důvodu mezi respondenty nejsou pouze Češi, ale i Slováci a také zástupci jiných zemí. Mezi respondenty se řadí osoby žijící v manželství (bez dětí i s dětmi), v nesezdaném soužití (bez dětí i s dětmi) a svobodní. Tanečníci pochází z amatérského nebo profesionálního prostředí.

Dotazovaní byli předem obeznámeni se zachováním anonymity při procesu zpracování dat. Rozhovory byly zaznamenávány jako audio nahrávka.

¹ Plánovaný počet rozhovorů byl 12, ale z důvodu nadešlých komplikací a časového vytížení respondentů, nebylo nakonec možné zrealizovat všechny plánované rozhovory. Uvědomila jsem si také, že obsah odpovědí se začal opakovat. Takže by další rozhovory pravděpodobně nepřinesly nic nového.

Respondenti s pořízením audiozáznamu souhlasili. Rozhovory probíhaly vždy na základě osobního setkání v neformálních prostorách. Dotazovaní vyjadřovali své subjektivní názory, v mnoha případech značně otevřeným a osobitým způsobem.

Ve své práci používám doslovný přepis odpovědí respondentů. Rozhovory probíhaly v období přelomu roku 2017/2018.

2.2 Význam pojmu tanečník na volné noze

Termín *tanečník na volné noze* je zavedený název charakterizující taneční umělce na nezávislé scéně². Pojem *na volné noze* se objevuje v několika oblastech. Robert Vlach ve své publikaci „*Na volné noze*“ uvádí, že existuje mnoho forem pojmu, ale vždy mají stejný význam. Jsou známy výrazy freelancer, kontraktor, nebo tzv. „volnonožec“ ad.

Anglický výraz *freelancer* se překládá do češtiny jako nezávislý profesionál. Pojem freelancer poprvé použil spisovatel Walter Scott ve svém románu „*Ivanhoe*“. Označuje jím středověkého žoldnéře, profesionálního nájemného válečníka. Samotný název pochází z němčiny = *auf freiem Fuß*. Stejně tak existuje v německém jazyce slovesná vazba na sloveso být = *auf freiem Fuß sein* – být na volné noze. Podle doslovného překladu vznikl český výraz *na volné noze*.

Nezávislý profesionál obvykle vykonává konkrétní profesi či řemeslo. Přirozenou součástí jeho profesionální práce je maximální nasazení a zájem o dané řemeslo. Pro freelancery je obecně vykazatelným znakem nezávislost. (Vlach, 2017)

Jedna z úvodních otázek mého výzkumu byla kladena ohledně označení „*tanečník na volné noze*“. Zajímalo mě, jak respondenti sami sebe

² V oblasti současného tance jde o běžně užívaný pojem. Například ve Studii návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu se píše, že: „*v oblasti současného tance jde bez výjimek o tanečníky na „volné noze“, tedy pracují jako osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ).*“ (Vašek, 2012, str. 44)

pojmenovávají a zda se s termínem ztotožňují. Dotazovaní tanečníci odpovídali vícero způsoby. První skupina respondentů se označuje a ztotožňuje s pojmem tanečník na volné noze. Druhá skupina hovoří o vytvoření jakési „škatulce“, protože náplní jejich profesionální činnosti není být pouze tanečníkem. Naopak, zabývají se také jinými činnostmi, kterými se zároveň i v mnoha případech živí. Pro třetí skupinu je ztotožnění se s pojmem nejisté, nepovažují se za typické tanečníky. Jejich oborem je studie těla a zkoumání pohybu, divadlo a kreativní tvorba.

Tanečník: *„Ano, považuji se za typického tanečníka na volné noze.“*

Tanečnice: *„Je to pro mne škatulka, do které mě někdo může zařadit, protože se věnuji tanci.“*

Tanečník: *„Nevím. Můžu říct, že jsem umělec, protože v této sféře se cítím dobře. Studuji tělo a pohyb, to mě zajímá.“*

Rozumím tomu, že je někdy obtížné vysvětlit, co konkrétně tanec na volné noze znamená. Proto tanečníci odpovídají podle toho, v jaké skupině se zrovna nacházejí. Stále se domnívám, že laická veřejnost není dostatečně informována o skutečnosti, že profesionálním tancem se i v naší zemi lze žít. Ostatně výraz *tanec na volné noze* je v Česku poměrně nový. Dostává se do povědomí lidí teprve v posledních letech.

2.3 Oblast současného tance

Definice pojmu současný tanec se může zdát poněkud složitá, jelikož se nejedná o kodifikovanou a ucelenou techniku. Je to poměrně čerstvě zformovaný proud v oblasti tance, jehož vývojový proces můžeme považovat za stále se utvářející. Současný tanec hledá průběžně nové možnosti vyjádření, proto není prioritou vytvořit pevně danou taneční techniku, určit jednotný pohybový slovník a vymezit přesnou definici pojmu. Oblast současného tance nabízí umělcům, choreografům i pedagogům svobodu v tvorbě.

Choreografická činnost má své specifické znaky. Umělci současného tance se zabývají filozofickými otázkami a snaží se je aplikovat do taneční tvorby. Důležitá je spolupráce mezi tanečníkem a choreografem. Společně se podílejí na procesu, který spočívá v podrobném zkoumání konkrétního tématu. V mnoha případech se již neklade velký důraz na technickou rovinu pohybu, ale hledá se nový pohybový materiál.

Současný tanec v Česku se vyvíjel v amatérském prostředí. Díky aktivitě umělců a jejich touze po nových tanečních zkušenostech se tanec posouval na stále vyšší úroveň. Možnost cestovat do zahraničí přispívala k získávání cenných informací a zkušeností. Zahraniční výjezdy směřované do prestižních tanečních center a k věhlasným pedagogům byly příležitostí být na významných místech. Být v centrech nově vznikajících tanečních proudů, setkávat se s hlavními představiteli a navazovat kontakty pro budoucí spolupráci, vedlo k rozšiřování znalostí a dovedností, které poté bylo možné předávat dále a budovat naši taneční kulturní scénu. (Opavská, 2015)

2.3.1 Vzdělávání v oboru

Vzdělání v oblasti moderního i současného tance je možno získat ve vzniklých uměleckých institucích, které můžeme dělit na státní a soukromé. Mezi státní školy patří např. Státní konzervatoř hl. města Prahy, Konzervatoř Duncan centre. Mimopražské jsou například Taneční konzervatoř Brno a Janáčkova konzervatoř v Ostravě. K soukromým nestátním školám se řadí Taneční centrum Praha, Pražská taneční konzervatoř a Střední odborná škola, s.r.o.³

Důležitým momentem profilování vzdělávacích institucí moderního tance u nás byl vznik Taneční katedry na Akademii múzických umění v Praze, jež byla založena v roce 1945 Janem Reimoserem. Katedra tance nabízí tři studijní obory: pedagogiku tance, choreografii a taneční vědu. Funguje zde třístupňové studium - tříleté bakalářské, dvouleté magisterské a tříleté doktorandské. (Špačková, 2017)

³ V dubnu 2013 se škola sloučila s Taneční konzervatoří Ivo Váni – Psoty v Praze 6. Převzala tak žáky osmiletého studijního oboru Tanec, který je ukončen maturitní zkouškou a absolutoriem s možností získání titulu DiS.

Z mého výzkumu vyplývá, že polovina dotazovaných získala vzdělání na tanečních konzervatořích nebo na umělecké akademii.

Druhá polovina tanečníků vyšla z amatérského prostředí. S tancem začali v pohybových kroužcích již v raném věku. Navštěvovali soukromá studia a soubory. Další vzdělání měli možnost získávat na jednotlivých tanečních lekcích s domácími i hostujícími lektory. Nebo mohli nabýt zkušenosti přímo v zahraničí; tam se mohli dále zdokonalovat a směřovat k profesionální dráze.

Tanečník: *„Studoval jsem šestiletou konzervatoř na Slovensku a potom jsem šel na HAMU.“*

Tanečnice: *„V patnácti letech jsem odešla z domova a šla studovat taneční kreativní tvorbu. Po škole jsem u toho zůstala a věnuji se tomu doted.“*

Tanečnice: *„Deset let jsem navštěvovala ostravský amatérský soubor, se kterým jsme jezdili na zahraniční profesionální lekce do Vídně.“*

2.3.2 Scéna nezávislé oblasti

Od roku 2000 začínají na pražské scéně vznikat divadla a nezávislé prostory, které realizují pohybově-taneční projekty. Nejzásadnějším momentem pro rozvoj současného tance byl vznik divadla Ponec. Postupně se však budovala další neméně důležitá místa, mezi která se řadí např. Studio Alta, Divadlo Archa, La Fabrika, Palác Akropolis, Jatka 78, Experimentální prostor NOD, Centrum současného umění DOX a další. Tyto divadelní scény uvádí projekty nezávislých tanečních souborů jako VerTeDance, DOT504, 420People, ME-SA, Spitfire Company, Tantehorse, Lenka Vagnerová&Company. (Hulec, 2009)

Hlavní ideou nově vzniklých alternativních prostorů je otevřený přístup k inovativním postojům k divadlu. Propojování žánrů, sdružování umělců a podpora české tvorby. Zároveň komunikace se zahraničními umělci, navazování kontaktů a utváření spolupráce. Za své snahy považují vzdělávání publika, oslovení široké veřejnosti a často také reagování skrze umění na

aktuální politické události. Programem se snaží přiblížit rozdílným generačním skupinám, například dětem nebo seniorům. Podporují začínající umělce a studenty, kterým poskytují příležitost zviditelnit se. Cílem není být uzavřenou společností, ale přijímat podněty zvenčí. (Navrátilová, 2009)

Hlavní město Praha ve srovnání s ostatními městy poskytuje nejvíce pracovních tanečních příležitostí, proto se většina umělců sdružuje právě zde. Většina respondentů potvrzuje, že pražská scéna je zajímavá a vyhovující pro uměleckou tvorbu. Sami spontánně komentovali pestrost a rozsah nabídek.

Tanečník: „Zjistil jsem, že v Praze se dá tancem žít, když se chce. A jsou tady žadani tanečníci muži. Vyhovuje mi hlavně ta mentalita. Taneční komunita má k sobě blíže. Je přátelštější. Když se dělá nějaký projekt tady v Praze, tak to člověka mnohonásobně baví, protože jsou tam ti kamarádi a komunita. Všichni se prostě známe.“

Do české scény současného nezávislého tance patří také sekce autorské tvorby. Mirka Eliášová, Věra Ondrašíková, Dora Hořtová Sulženko, Jana Vrána, Tereza Hradilková, Jaro Viňarský, Michal Záhora a další pravidelně vytváří své vlastní projekty. (Návrátová a kol., 2010)

Tanečníci komentují situaci autorské tvorby z pohledu vlastní zkušenosti:

Tanečnice: „V Praze jsou skvělí a šikovní lidi. Má to tu magickou atmosféru. Jsme schopní z ničeho, s minimálním budgetem a za punkových podmínek udělat dobrou a velkou věc.“

Tanečnice: „Myslím, že když člověk chce udělat představení, tak to vždycky někde udělá a někde zahraje. Já vím, že jsem na poli nějaké alternativní tvorby, takže nemůžu chtít, aby se moje představení hrálo třikrát měsíčně. Šla jsem do toho takhle. Naopak, tvůrce si musí říct, jestli mu za to stojí ta energie, kterou do toho vloží. Tohle je totiž věc, která mě moc neživí.“

Je tedy možné konstatovat, že tvorba v oblasti současného tance je opravdu bohatá. V Praze přibývají noví umělci: Jitka Tůmová a Markéta Jandová, Lukáš Homola, Soňa Ferienčíková. Fungují uskupení Holektiv a Ufftenživot a také novocirkusové soubory, např. Losers Cirque Company. Nový trend způsobu prezentace tvorby je tzv. work in progress. Work in progress verze se zařazuje do programu nezávislých scén. Publikum má možnost vidět formu jakési „předpremiéry“. Je to vlastně fáze rozpracovaného procesu před samotným dokončením díla.

2.3.3 Festivaly, taneční workshopy a další

V Praze se pořádají festivaly, které jsou organizovány převážně pod záštitou některých výše zmíněných divadel a prostorů. Nejvýraznější pravidelně konané festivaly jsou Česká taneční Platforma, TANEC PRAHA, 4+4 dny v pohybu a Malá inventura. V rámci festivalů se nabízí široké spektrum pořádaných akcí na různých scénách.

Tanečnice: *„V Praze je velmi zajímavá a silná umělecká práce. Děje se zde hodně věcí. Je zde hodně divadel a věcí, které je možné vidět. Praha je skvělé město.“⁴*

Během roku je možno navštěvovat pravidelné lekce a taneční workshopy⁵ na různých místech Prahy. Ve studiu Alta se hojně konají také taneční a pohybové workshopy, přednášky a mnoho různých doprovodných akcí. Do pravidelného režimu se dostala série workshopů *Myslet tancem!*. *„Cílem projektu by mělo být hlavně kontinuální vzdělávání tanečnicků. Chtěly bychom dávat nezávislé scéně nové impulsy. Tanečnick Národního divadla má totiž každý den trénink, ale tanečnick na volné noze se v Čechách vyvíjí jen, když zkouší nový projekt.“* Říká Karolína Hejnová. (in Faustová, 2015) Jsou to workshopy vedené předními tanečnickými a choreografy, které mimo jiné slouží pro networking⁶ mezi účastníky a lektorem workshopu. Projekty na podobných principech fungují také v Divadle Archa.

⁴ *Volně přeloženo z angličtiny*

⁵ Workshop – dílna; tvůrčí, pracovní setkání (Slovník cizích slov)

⁶ Networking - nalézání, propojování a vytváření sítě vztahů mezi lidmi; způsob strukturování učiva (Slovník cizích slov)

Příležitost zviditelnit uměleckou tvorbu poskytují rezidenční pobyty. Rezidence pro taneční umělce znamená na určitou dobu využívat prostory na zkoušení pro realizaci nového výtvoru, který je možný následně i prezentovat před publikem. Mnohdy je to vhodná příležitost pro studenty uměleckých škol a začínající umělce. (Studio ALTA, 2016)

3 KARIÉRA TANEČNÍKA NA VOLNÉ NOZE

Vlach uvádí, že se v dnešní době práce na volné noze spojuje s podnikáním. Podle jeho výzkumu se mezi podnikatele zařazují živnostníci, osoby samostatně výdělečně činné, společnosti s ručením omezeným (s.r.o.). Dále se často podepisují smlouvy o dílo, dohody o provedení práce, a také se najímají zaměstnanci do projektů na dobu určitou.

Zájem o práci na volné noze roste. Od roku 2000 je v této oblasti zaznamenán velký vzestup. Veřejnost rovněž mění svůj pohled na status nezávislých profesionálů.

V České Republice má největší zastoupení nezávislých profesionálů (ang. freelancers) obor IT, programování a další společná odvětví. Dále to jsou obory design a multimédia. Umělci jsou zastoupeni podstatně méně, okolo 5,50% z celkového počtu nezávislých profesionálů.

Freelanceři se dělí do pěti skupin:

1. nezávislí kontraktoři – bez zaměstnavatele, pracující primárně na bázi projektů,
2. ti, kteří si přivydělávají při svém zaměstnání,
3. ti, kteří kombinují částečné úvazky a přivýdělky na volné noze,
4. dočasní zaměstnanci najímaní přes agenturu,
5. majitelé malých firem.

(Vlach, 2017)

Tanečníci, kteří chtějí pracovat na poli současného tance, pohybového divadla a jiných směrů mají v podstatě jedinou možnost - jít na „volnou nohu“ a pracovat na nezávislé scéně. V České Republice totiž neexistuje soubor s modelem stálého angažmá.

3.1 Vstup na volnou nohu

V momentě, kdy se tanečník rozhodne pro nezávislou scénu, otvírá se jeden z primárních mezníků profesního života. Zjišťuje, že vstupuje do světa protkaného nejistotou. Není překvapením, že se dotazovaní shodli na konkrétním faktu - po absolvování studia není jednoduché přejít ihned do profesionální sféry.

Během rozhovorů vícekrát zaznělo, že vstup na volnou nohu je krok do neznáma, přestože se částečně na kariéru předem připravili. Zpočátku si ponechali stávající závazky nebo měli finanční rezervu. A proto měli start do kariéry zabezpečený. Mezi respondenty byli tanečníci, kteří do Prahy přijeli záměrně za pracovními příležitostmi. Konkrétně v těchto případech se stupeň pocitů nejistoty zvyšoval, poněvadž vstup na volnou nohu byl radikální změnou.

Tanečník: *„Nevěděl jsem co a jak. Kolik to bude peněz, jestli to vyjde nebo nevyjde. Ta nabídka byla má jediná jistota. A zbytek jsem řešil za pochodu.“*

V životě tanečníka přijde zásadní moment. Moment rozhodnutí, který vyplývá z nadšení pro pohyb a tanec, jenž motivuje vybrat si taneční řemeslo. Musí si být jisti, že tanec se stane jejich prostředkem k obživě.

Tanečnice: *„Jsem si vědoma, že v nějakém bodě jsem musela udělat rozhodnutí. Řekla jsem si, že se tomu budu naplno věnovat, žít se tím a brát si za to adekvátní peníze.“*

V mém výzkumu se objevil konkrétní případ tanečníka, který si během rekonvalescence po úrazu uvědomil, čemu se chce v životě věnovat. Po víceleté praxi v angažmá se rozhodl jít na volnou nohu.

Dále jsem se ptala na otázku, týkající se následného zásadního kroku při startu kariéry. Zajímalo mne, jakým způsobem přišla první nabídka a co s tím souviselo. Respondenti se k nabídce dostali různými způsoby, např.

prostřednictvím tzv. open auditions nebo individuálních (soukromých) konkurzů. Dále může vzniknout spolupráce z iniciativy samotných tanečníků, kteří se snaží dohledávat informace o možných nabídkách. Následně oslovují konkrétní umělce se záměrem získat taneční příležitost. Pro navázání spolupráce mohou být tanečníci sami osloveni. Jak uvádí Zilvarová, „nejčastěji vznikne spolupráce mezi tanečníky na základě osobního kontaktu či doporučení“. (Zilvarová in Bulínová a kol., 2013, str. 177)

Tanečník: *„Byla to úplná náhoda. Volalo mi číslo na můj český telefon, který ještě nikdo neměl. Nabídli mi práci na repríze a ptali se mě, jestli bych měl čas ji nazkoušet. Nabídku jsem přijal.“*

Většina dotazovaných tanečníků se shodně vyjádřila, že pražská komunita nezávislých umělců není velká. Kontakty jsou důležité pro budoucí kariéru a pomáhají získat práci. Obzvláště na začátku kariéry, kdy tanečník hledá uplatnění v oboru. Existuje více možností jak přicházet k novým známostem. Nejefektivnější je zviditelňování na místech kulturního dění. Tanečníci navštěvují divadla, kde mohou vidět představení. Účastní se workshopů a lekcí, kontaktují své přátele v oboru, propagují videa se svou tvorbou. Často využívají internetové servery s nabídkami projektů. Interpreti zdůrazňují, že je dobré umět komunikovat, navazovat vztahy a mít schopnost dávat o sobě vědět, podobně jako tomu je v podnikání při šíření vlastního produktu a značky. Na mou otázku, zda si dotazovaní myslí, že je důležité vytvářet si kontakty, odpovídali takto:

Tanečník: *„Kontakty nejsou důležité jen na to, abys byl doporučený, ale i na to, abys zjistila, na čem jsi. To je úplně největší základ. Hlavně v prostředí, které neznáš.“*

Tanečník: *„Když ty nabídky nepřicházejí, tak ani nevím, kam mám jít. Nevím, jak to funguje a neumím to. Když nepřicházejí nabídky, tak spíše řeším, co můžu dělat zrovna v té době.“*

3.2 Práce na bázi projektů

Dalším důležitým mezníkem v životech tanečníků na volné noze je období absolvování konkurzů, získání kontaktů a přijímání pracovních nabídek, které rozhoduje o tom, zda se na nezávislé scéně uplatní, či ne. Touto fází je práce na bázi projektů. To znamená, že interpreti nemají jeden hlavní finanční příjem. Důvodů může být více. Je to samotný pracovní režim, který bývá nepravidelný, čímž vznikají delší časové odmlky. Nebo to je nutnost zajištění dalších pracovních poměrů pro nedostatečné finanční ohodnocení. Tanečník na volné noze proto často funguje v širším pracovním záběru.

Projekty produkují nezávislé soubory díky grantové podpoře. Granty a dotace poskytuje město (Magistrát, městské části), Ministerstvo kultury ČR, Státní fond kultury ČR. Projekty vznikají také za pomoci sponzoringu⁷, nadací a v některých případech z mezinárodních zdrojů (Visegrad Fund, dotace z Evropské Unie). Finanční podpora souboru na tvorbu projektu z největší části putuje na provoz, techniku, prostory a další prvky nutné k realizaci. Z toho vyplývá, že v České Republice neexistuje zaměstnanecký poměr. Tanečníci současného tance nemají možnost trvalého angažmá, a proto se stávají freelancery a pracují pro nezávislou uměleckou oblast. (Návrátová a kol., 2010)

U většiny souborů není možné z finančních důvodů tanečníkům poskytnout pravidelné tréninky, proto je udržování kondice ve vlastním zájmu tanečníka. Pravidelné lekce, jako tomu bývá v kamenných baletních divadlech, neexistují. Stálost pracovního režimu se ze systému tanečníků na volné noze vytrácí, proto nelze mluvit o kontinuální práci. Dochází k výkyvům pracovních příležitostí. Pracovní režim tanečníka na volné noze má podobu intenzivního procesu tvorby a v ideálním případě následného reprízování vytvořeného projektu.

⁷ Sponzoring – podpora, zejména materiální, finanční ekonomická (Slovník cizích slov)

Tanečník: „Je strašně náročné najít prostor, podmínky, chuť, motivaci a inspiraci. Nicméně jsem si nějak navykl na to, že to jde trénovat sám, ale je pravda, že v Praze mám k tomu lepší podmínky.“

Jedna ze základních dovedností tanečníků by mělo být zvládnání dobrého *time managementu*, tzv. organizování času. Jednou z mých otázek bylo, jak dlouho dopředu mají rozvrženu svou práci. Respondenti odpovídali, že musí plánovat především proto, aby měli uspořádány jednotlivé události logisticky a flexibilně. Hlavně pro případné volno k odpočinku⁸ a zároveň pro zajištění stability příjmu. Základem se stává půlroční až roční důsledný plán. Nicméně může nastat období, kdy žádné pracovní příležitosti nepřicházejí, což může být stresující.

Tanečnice: „Dříve jsem to chtěla mít hodně zaplněné, byl to chaos. Ted' chci mít víc klidu. Je to i věkem. Nestojí za to se zpřetrhat, a brát za každou cenu vše. Dříve jsem měla i na 3 roky naplánováno a šla jsem z akce do akce. Pak jsem zjistila, že ty jednotlivé věci mě až tak nebaví, že to třeba dělám jen kvůli penězům nebo kvůli zvyku, takže ted' dělám jen to, co mě baví a třeba si dám i delší pauzu. Mám to ted' takové volnější.“

Tanečník: „Plánuji půl rok, maximálně rok dopředu. Občas je těsné, že do dalšího měsíce nevím, co bude. Může se to zdát náročné, ale vždycky tě to občerství a ukáže na něco nového. Dostávám tak větší elán do života.“

V průběhu své kariéry dospějí tanečníci do stadia uvědomění si potřeby stanovení vlastních hranic a podmínek pro práci na projektech. Pracovní nabídky se liší podmínkami. Práce na projektech obecně vyžaduje častou změnu prostředí a tvůrčích skupin. Zpočátku tanečníci přijímali různé nabídky, mnohdy za velmi nepříznivých okolností. Takovými okolnostmi jsou nejčastěji nedostatečné finanční ohodnocení nebo nepohodlné pracovní zázemí. Prvotní nadšení z nových věcí, spojené často s workoholismem, odeznívá s rostoucím

⁸ „Pozice OSVČ nezahrnuje v umělecké profesi placené volno typu divadelních prázdnin.“ (Zilvarová in Bulínová a kol., 2013, str. 177)

věkem a na síle nabývá tendence se usadit a mít stabilní místo. Později si už dokáží říci o požadavky k danému projektu, protože poznali „svou vlastní cenu“.

Tanečník: „Dříve jsem šel bezhlavě do nových věcí a chtěl jsem toho mít co nejvíc. Vůbec mi nevadilo, že nespím a nejím. Ted' už hodně zvažuju a dobře si rozmyslím, než do něčeho jdu. Hlavně kvůli času. Takže hlavní podmínka je, aby mi to nesežralo veškerý volný čas a energii.“

Tanečnice: „Je to dlouhodobá práce. Několikrát jsem dělala projekty, které byly za hranice vyčerpání a málo placený.“

Tanečnice: „Musela jsem si vybudovat svou hranici. Stalo se mi, že jednou jsem byla ubytovaná na hotelu a měla samostatný pokoj a druhý den jsem byla na ubytovně a nevěděla jsem, jestli dostanu diety. Takže takové extrémní přístupy a různé podmínky.“

Je zajímavé, že vedle racionálních podmínek má u respondentů také velkou váhu vnitřní intuice, kterou využívají pro svá rozhodnutí.

Tanečník: „V první řadě je podmínkou souhlas mého instinktu, dám na dojem. Rozhodujícím faktorem je můj vnitřní kompas.“

Tanečnice: „Projekt hned začal, nebyla žádná příprava, abych poznala tu skupinu. Ale intuitivně jsem si řekla, že to bude příjemná spolupráce. A bylo to tak...“

Tzv. šestý smysl není rozumovou záležitostí. Své intuici se tanečníci učili naslouchat. Někdy trvalo, než ji začali aplikovat pro svá rozhodnutí. Rovněž mají respondenti zkušenosti s tím, že jim projekt z některých úhlů pohledu nevyhovoval, přičil se s uměleckým vkusem a byl dokonce spojován se zdravotními problémy. Nakonec došli k rozhodnutí z projektu odstoupit a spolupráci ukončit. Problémy s odchodem doprovází stres, napětí, zklamání, selhání a další nepříjemné pocity, které si tanečníci nesou i dlouho poté, co zkušenost odezněla. Problémy s odchodem doprovází stres, napětí, zklamání, selhání a další nepříjemné pocity, které si tanečníci nesou i dlouho poté, co zkušenost odezněla.

Tanečník: „Udělal jsem jeden přešlap. To se většinou stane, když člověk nejde za svou intuicí, kterou každý máme. Odejít z projektu nebylo složité. Problém byl v tom, že jsem to nevyčítal dřív. Navíc nebylo možné odejít, protože bych musel vrátit finanční zálohu, kterou nám zaplatili, a tolik jsem neměl.“

Tanečník: „Měl jsem krizi, když jsem dělal projekt, ve kterém jsem se necítil dobře a ze kterého jsem nakonec odešel. Při zkoušení projektu jsem měl najednou zdravotní problémy, ale když jsem z toho projektu odešel, tak od té doby to bylo v pohodě.“

Tanečnice: „Mám vyvinutou intuici na to, jestli s tím člověkem mám pracovat nebo nemám. Jsem taky schopná z toho projektu odstoupit. Několikrát se mi stalo, že jsem na něco kývla, začali jsme zkoušet a já jsem z toho vystoupila. Důležité je vědět, že už sebou nenecháš manipulovat.“

V práci zmiňují, že tanečníci prožívají stres z nejistoty. Zažívají nepříjemné pocity, když si procházejí obdobím bez pracovních nabídek. Strachují se o své příjmy. V následující podkapitole se ale nechci zabývat těmito negativními vlivy, nýbrž oblastmi, které dokáží člověka povzbudit.

3.3 Vnitřní procesy a stavy

Profese tanečníka má svá specifika. Tanec na volné noze je prostředí, které značně působí na psychiku člověka. Pro vykonávání tohoto povolání potřebuje tanečník vysokou fyzickou i psychickou sílu po celou dobu umělecké kariéry. Na tanečního interpreta působí různé vnější okolnosti, jež jej mohou ovlivňovat pozitivně i negativně. Kolísavost pracovních nabídek způsobuje frustraci, která může zapříčinit odchod z taneční profese.

Každý tanečník má charakteristické rysy a musí splňovat určité předpoklady, aby mohl provozovat zrovna taneční disciplínu. Irina Čierniková rozděluje vlastnosti výkonného tanečníka do tří oblastí: ve vztahu k práci -

cílevědomost, vytrvalost, soutěživost, ctižádostivost, ve vztahu k sobě - sebekontrola – sebedisciplína, sebezapření, sebeobětování a ve vztahu k jiným lidem - určitá míra egoismu, senzitivita, smysl pro zodpovědnost. (Čierníková, 2015)

3.3.1 Svoboda, nezávislost a motivace

Svoboda, nezávislost a motivace jsou neodmyslitelnou součástí životů dotazovaných tanečnicků. Právě tyto konkrétní pojmy vyplynuly z analýzy rozhovorů.

Pojem svoboda vyvolává subjektivní pocity. Jde o subjektivní vnímání pocitů, jelikož každý vidí svobodu v jiných sférách a v mírných nuancích. Svoboda je možnost rozhodovat se a jednat podle vlastní vůle. Respondenti v otázce, v čem vidí největší výhody pro tanec na volné noze, vždy zmiňovali pojem svoboda. Obecně vzato, v oblasti současného umění interpreti touží po osobitém způsobu projevu. Pocit svobody jim dává sílu vytrvat a žene je k výkonu.

Tanečník: *„Pro mě je svoboda nenahraditelná.“*

Tanečník: *„Dává mi to svobodu v rozhodnutí - v tom, co chci dělat.“*

Tanečník: *„Ztotožňuju se s tou svobodou, beru to, co chci, to co nechci, neberu.“*

Jak je již výše zmíněno, tanečníci na volné noze mohou nahlížet na svobodu z individuálních úhlů pohledu a každému z nich se může jevit v odlišných případech. Někdy mohou přijít chvíle, jež budou svobodu omezovat.

Tanečník: *„Svoboda je silné slovo. V případě freelancera strašně spoutává, že si musíme řídit ten svůj život a práci. Svobodou bych to úplně nenazval. Svoboda možná v rozhodování, co chci dělat, kdy to chci dělat. Někdy je to o mnoho těžší. Já jsem pracoval například jako*

číšník, ještě za studentských časů a tam byla svoboda zase v tom, že jsem nemusel nad ničím přemýšlet."

Tanečnice: *„Uvědomuji si, že příchod miminka způsobí limitaci. Už nebudu tolik cestovat. S tou rodinou už to nebude taková svoboda.“*

Nezávislost (také volnost, samostatnost) je s termínem svoboda úzce spjata. Nezávislost může být skrytou kvalitou a v podnikání patří mezi nejvyšší priority. Plnou hodnotu nezávislosti doceníme, až když ji můžeme uplatnit. Jako je svoboda důležitá pro život, je nezávislost klíčová pro podnikání. (Vlach, 2011)

System práce na volné noze přináší nezávislost. Tanečníci se stávají sami sobě pány. Ve velké míře se nemusí podřizovat druhým. Své činnosti řídí tak, aby jim plně vyhovovaly.

Tanečnice: *„Jsem sama sobě pány.“*

Tanečník: *„Mám pocit, že nepracuju vyloženě pro někoho, ale dělám opravdu jen to, co mě baví.“*

Z předchozích zkušeností v divadelním angažmá, mluví o tom, že pro ně byl nastavený systém svazující. V jakékoliv jiné práci přichází chvíle, kdy se rytmus zautomatizuje a pravidelnost začne člověka omezovat v mnoha směrech. Následně mizí možnost rozvíjet se kreativně.

Tanečník: *„Pět let jsem byl v kamenném divadle a je to natolik odstrašující zkušenost, že už bych to nikdy nechtěl zažít.“*

Tanečník: *„Děsí mě stálý režim. Že bych byl někde zaměstnaný a měl pořád stejný stálý harmonogram.“*

Tanečník: *„V umění máš více otevřenou cestu, je to prostor pro kreativní práci. V jiné práci mi to chybělo, po nějaké době naskočíš na ten algoritmus a už přesně víš...“*

Pojmy svoboda a nezávislost mají dle mého názoru rozdílný význam. Složitosti přicházejí ve snaze najít oddělení těchto výrazů. Každý může mít hranici mezi svobodou a nezávislostí jinak nastavenou a rovněž při analýze rozhovorů se nacházelo zaměňování úrovní slov.

Psychologický pojem motivace je odvozován od latinského slova *movere* = hýbat se. (Helus, 2011) Josef Bartoš ve své diplomové práci popisuje velmi důležité myšlenky: „*Motivace vnitřním usilováním směřuje k dosažení uspokojení, čímž zároveň odpovídá na jednu ze základních psychologických otázek: Proč děláme to, co děláme? Motivace je jinými slovy hnací silou k činnostem aktivitě.*“ (Bartoš, 2017, str. 39) Také Čierniková jinými slovy informuje, že pro interpreta je jeden z hlavních činitelů motivace, jelikož zvyšuje intenzitu výkonu a zásobuje ho potřebnou energií. (Čierniková, 2015)

Většina dotazovaných respondentů mluví o tom, že největší motivací je pro ně to, že jsou za svůj obor oceňováni a mohou se tancem živit. Tanec a pohyb jim přináší největší potěšení, jsou ochotni vkládat veškerou svou energii do umělecké aktivity, protože svou úlohu berou zodpovědně. Intenzita vnitřní motivace pomáhá překonávat překážky a držet se stanoveného cíle.

Tanečníky motivuje pestrost ve všech oblastech, kterou tanec na volné noze umožňuje. V průběhu rozhovoru o sobě interpreti několikrát sdělují, že jsou pozitivně naplněni v případě, kdy je práce rozmanitá a organická. Nepřipustili by nechat se zaměstnat, plnit rozhodnutí nadřízeného a být součástí pravidelného režimu. Obávali by se časného zpoždění a ztráty jiskry. Na mou otázku, co je pro ně motivací, odpovídali tázání takto:

Tanečník: „*Je to dream job. Je to pohyb. Být placený za to, že děláš, co tě baví...tak to je nejvíc.*“

Tanečnice: „*Motivuje mě k tomu ta různorodost. Není to stejná struktura, s každým projektem přichází něco nového.*“

Tanečník: „*Mám pocit, že koncept umělce na volné noze je spravedlivý. Kolik odpracuju, tolik vydělám. Pokud jsem úspěšný, tak mi do toho*

*nikdo nemůže kecat a když mě něco nebaví, tak to nemusím dělat.
A naopak, když budu líný, tak se neužívím."*

Několik respondentů se vyjádřilo, že „člověk tráví v práci většinu času“, čímž podpořili myšlenku o usilování dosáhnout jejich stanovených tvůrčích záměrů. Tanečníci nechtějí sklouznout do stereotypních činností, potřebují se udržovat v mentální bystrosti, protože tvrdí, že na jistotu se dá lehce zvyknout. Přejí si vhodná kritéria (= pravidla, která dosud nejsou nastavená) pro dosažení kvalitních výsledků ve svém oboru. Tanečníci na volné noze jsou ve většině záležitostí manažery sami sobě. Kromě interpretační aktivity musí mnohdy řešit situace, které běžně náleží zaměstnavateli. Myšlenku více rozvádím v následující kapitole.

4 LEGISLATIVA

Tanečník na volné noze je povinen dodržovat konkrétní legislativní zásady. Situace pro nezávislé profesionály je odlišná od lidí ve stálém zaměstnání. Tanečník na volné noze nemá klasickou pracovní smlouvu, jelikož funguje na projektové bázi.

Smluvní podmínky na projektech jsou většinou uzavřeny smlouvou o dílo, dohodou o provedení práce (DPP), či dohodou o pracovní činnost (DPČ). Jsou to tedy dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr. Soušková uvádí, že *„na základě dohody o provedení práce lze vykonávat práce velmi malého rozsahu. DPP je blízká občanskoprávní smlouvě o dílo. Z odměny DPP se odvádí pojistné na zdravotní a sociální pojištění, pokud výše této odměny za kalendářní měsíc přesáhne 10 000Kč hrubého. Zákoník práce dává zaměstnavateli i zaměstnanci možnost se rozhodnout, jestli uzavřou pracovní smlouvu nebo dohodu o pracovní činnosti. Rozsah práce nebo prací konaných na základě DPČ je omezen, a to polovinou stanovené týdenní pracovní doby v průměru za dobu, na niž je dohoda uzavřena, nanejvýš však za dobu 52 týdnů.“* (SOUŠKOVÁ, 2014, str. 182-183)

Pracovník působící mimo pracovní poměr patří do skupiny osob samostatně výdělečně činných. Výkonem samostatné výdělečné činnosti se rozumí provozování živnosti na základě oprávnění provozovat živnost podle zvláštního zákona a výkon umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti na základě autorskoprávních vztahů, s výjimkou činnosti, z níž příjmy jsou podle zvláštního právního předpisu samostatným základem daně z příjmů fyzických osob pro zdanění zvláštní sazbou daně. (Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání)

4.1 Tanečník jako OSVČ

Barták konstatuje, že typicky je OSVČ například živnostník, samostatný zemědělec, samostatně výdělečný umělec, soudní znalec apod. (Barták, 2014)

Dle § 2 zákona č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání je živností soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.

Ve svém výzkumu jsem se rovněž zabývala touto problematikou. Zajímalo mne, co všechno obnášelo stát se OSVČ. Ptala jsem se, zda si vůbec byli vědomi povinnosti přechodu na status OSVČ a tím naplnili požadavky zákona. Dotazovala jsem se také, jak konkrétně postupovali.

Tanečník: „OSVČ jsem úplně nově. Musel jsem si založit vlastní živnost, jít na úřad. Zaplatil jsem tisícovku a mám živnost. Musel jsem se přihlásit na finančním úřadě, dát to vědět pojišťovně a sociálnímu úřadu. Za každou práci vystavím fakturu a potom daňové přiznání. Musím doložit, co jsem kde odpracoval a odvést z toho daně. Každý měsíc si teda zaplatit sociální a zdravotní pojištění.“

Tanečník: „Když se mi peníze náhodou nahromadily, tak jsem si udělal masérský kurz. A teď už 4 roky dělám maséra. Jsem živnostník, protože se to vztahuje na tu masérskou činnost. Jinak bych byl OSVČ.“

Dle zákoníku práce č. 262/2006 Sb. je povinnost každého občana platit sociální a zdravotní pojištění. V zaměstnaneckém poměru se tato povinnost vztahuje na zaměstnavatele. Tanečník na volné noze se v tomto případě stává samoplátcem.

Tanečnice: „Já jsem OSVČ. Platím si normálně zdravotní, sociální. A odvádím daně. Čím víc člověk vydělá, tím víc platí daně. To je zákon. To je v pořádku.“

Tanečník: „Platí to v mé vedlejší práci. Když je ten plat menší, tak to zdravotní musím zaplatit sám. U mě je potřeba, aby zaměstnavatel nahlásil, že zaměstnává cizince. Vždycky jsem musel vzdělávat toho zaměstnavatele. Musíš znát své práva.“

Tanečník: „Přijde mi, že není úplně motivační vyjit vstříc tomu systému. Drobní podnikatelé, živnostníci, lidé na volné noze, platí hrozně moc za zdravotní a sociální a plus navíc musí platit daně. Tak tak mi to stačí, abych pokryl své náklady.“

Jedním z překvapivých odhalení, které výzkum přinesl, bylo, že mnozí umělci na začátku své kariéry neměli ponětí o svých legislativních povinnostech a nedodržovali je. Teprve jejich okolí je upozornilo na důležitá právní fakta, související s pozicí samostatně výdělečného umělce.

Tanečnice: „Měla jsem tušení, že musím něco platit, ale prostě jsem v tom litala.“

Tanečník: „Já jsem to nedělal. Na začátku mi s tím pomáhal otec a teď mám účetní. Když mi dali smlouvu k přečtení, tak jsem vůbec nevěděl, co v té smlouvě má být nebo nemá být, jestli se na to mám velmi soustředit nebo nemám. Na škole nás to vůbec neučili, ani žádná „ochutnávka“, například ve smyslu upozornění. Všichni to berou tak automaticky, tak jsem se tvářil, že i já.“

Tanečník: „Doufám, že mě nezavřou, protože jsem asi půl roku pracoval na černo.“

Tato oblast by obecně zasloužila více pozornosti. Respondenti na začátku své kariéry zcela neplní stanovená pravidla pro umělce na volné noze. Vystavují se nebezpečí práce „na černo“ a v případě kontroly, finančním postihům.

Dotazovaný tanečník uvádí, že by ocenil, kdyby již během studia mohl získat informace o ekonomicko-právních aspektech souvisejících s jejich možnou kariérou tanečníků na volné noze. Na tyto potřeby již v současnosti reaguje Akademie múzických umění tím, že na Taneční katedře byl zaveden předmět „Základy taneční produkce a managementu“, kde přednášejí mimo jiné hosté přímo se zkušenostmi v oboru. Na Divadelní akademii múzických umění se také uskutečnilo několik tematických přednášek. Studentům DAMU byla například určena přednáška na téma „Daňové přiznání“, dne 7. 3. 2018.

4.2 Omezení pro tanečníky na volné noze

Problematická etapa tanečníků na volné noze přichází zvláště při nemoci nebo úrazu. Dlouhodobá neschopnost nebo zranění ohrožuje taneční kariéru a může vést k jejímu předčasnému ukončení.

Standardně má zaměstnanec při dočasné pracovní neschopnosti nárok na příspěvky. OSVČ mají právo na pojištění v případě, že splňují všechny právní podmínky. Na živnostenském úřadě mohou požádat o přihlášení (i odhlášení) pojistky, kterou poté musí pravidelně platit. Z celkových základů se vyplácí pojištění. (Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání)

Tanečníci jako OSVČ nemají výhody, které má zaměstnanec. Pokud neplatí nemocenské pojištění, které opravňuje pobírat peněžité příspěvek, dostávají se do finanční nouze. Zilvarová píše, že *„tanečníci na volné noze se úrazu obávají, neboť nemají možnost jít na nějakou dobu na neschopenku či pobírat nemocenskou.“* (Zilvarová in Bulínová a kol., 2013, str. 181) Tanečníci musí situaci řešit operativně, na vlastní finanční výdaje. Navíc nákladná bývá i následná pourazová rehabilitace.

Tanečnice: *„Když si tělo poškodíme, tak do něj musíme investovat velké peníze. Když to zkonkretizuju, měla jsem úraz, a tím pádem jsem nemohla hrát, tím pádem jsem neměla žádné peníze. Ale musela jsem zaplatit několik tisíc za to, abych měla injekce, ortézu atd.“*

Tanečník: *„Tak to jenom přestanu jíst. Omezím to úplně na minimum. Nějak se to dá, aby to bylo na minimu. Třeba se to dá využít k odpočinku a třeba můžu jinak pracovat.“*

Vedle nemocenského pojištění, které je dobrovolné a v případě nemoci zajišťuje přísun peněz, je také možno uzavřít úrazové pojištění s poskytnutím jednorázového odškodnění v případě úrazu. Mezi oslovenými respondenty se nacházel pouze jeden, který je měl sjednané. Ostatní dotazovaní tvrdili, že by v případě úrazu našli východisko v dočasných zaměstnáních, která mohli vykovávat i po dobu rekonvalescence.

Respondenti neskrývali své obavy z úrazu. Často si uvědomovali nedostatečnou připravenost na nečekaný moment zranění. Překvapivé však bylo, že ti, kteří měli zkušenosti s úrazem, je zpětně komentovali jako přínosné. Byl to pro ně impuls k zamyšlení. Měli možnost vyzkoušet něco nového, načerpat energii nebo si uvědomit, že je třeba si věci vážit.

Tanečník: *„Nevýhodou je, když se mi něco stane, něco se pokazí, tak nemám žádný záchranný kruh. Nejde život předvídat ale v případě, že by se něco stalo, je to konečná. Neříkám, že to je úplně konečná, zase to člověka přivede jinam. Ale já třeba konkrétně si neplatím žádné úrazové pojištění, nemám vůbec žádnou záchranu. V tom vidím největší riziko.“*

Tanečnice: *„Stalo se mi, že jsem měla úraz. Na půl roku mě to zastavilo. V tu chvíli jsem byla hrozně nešťastná, vše jsem musela zrušit. Je to beznaděj, ale pak se ve všem najde východisko. Uvědomila jsem si, že je dobré umět v životě improvizovat, tanec není jistotou, může se stát cokoli, tanečník musí být připraven dělat chvíli i něco jiného, když tě život v tu chvíli donutí.“*

Pro ženy – tanečnice, nastávají komplikace v profesionálním životě nejen, když onemocní nebo mají zranění, ale především také v čase těhotenství. Tehdy je nezbytné přizpůsobit se novému stavu a zodpovědně zabezpečit sebe a dítě. Je nutné včas přerušit vykonávání taneční profese. V našem státě mají ženy právo na finanční podporu ze strany státu ve formě peněžité pomoci v mateřství a rodičovského příspěvku.

Pro matky je zřízena mateřská dovolená. Opravňuje zaměstnankyni k nepřítomnosti v práci, běžně na dobu 28 týdnů. Během těhotenství a mateřství má nárok na vyrovnávací příspěvek. Nárok na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství nemá zaměstnankyně, pokud je činná na základě dohody o pracovní činnosti nebo na základě dohody o provedení práce. Peněžité pomoci v mateřství se odvíjí od měsíční platby. Stanovena je však minimální a maximální částka, kterou není možné překročit. Aby tanečnice na volné noze získaly finanční podporu v době mateřství, musí kromě zdravotního pojištění platit i již zmíněné nemocenské pojištění, a to v délce nejméně 270

kalendářních dní v posledních dvou letech. Po skončení nemocenské nebo peněžité pomoci v době mateřství smí žena žádat o tzv. rodičovský příspěvek. Je forma dávky sociální podpory, na kterou má nárok každý občan (i nezaměstnaní). (ČSSZ, 2017)

5 OBLAST FINANČÍ

Tanečníci současného tance spadají platem do značného podprůměru, s ohledem republikového a regionálního (Praha) průměru. Podle výzkumu z roku 2010 příjem činí přibližně 18 000 Kč. Český statistický úřad uvádí, že průměrná mzda ve stejném roce dosáhla výše 23 951 Kč. (ČSÚ, 2011) Logicky vyplývá, že tanec nepatří mezi hlavní příjem a není možné jej provozovat bez vedlejších pracovních závazků. (Vašek, 2012)

Dotazovaní si plně uvědomují úskalí při získávání financí k obživě. Vědí, že systém v naší republice jim znesnadňuje žít se pouze tancem. Z toho důvodu maximálně rozšiřují své dovednosti o další výdělečné aktivity.

Tanečnice: „Myslím, že je to o tom, umět všechny věci, které člověk umí, různě zkombinovat a dělat víc věcí najednou. Dělá všude něco. Člověk pak má peníze. V tom to je.“

Tanečník: „Tancem si nevyděláš. Je to spíš taková srdcovka. Nikdy jsem se nesnažil z toho udělat primární zdroj příjmu, proto aby to nesklouzlo jen do toho, že to je zdroj výdělku a už potom nic jiného. Můžu vydělávat jakkoli jinak a dávat dohromady to, co vydělám, abych mohl existovat.“

Tanečnice: „Jedno jsem věděla vždycky, já nemůžu být čistě jenom tanečnice. Pro mě je to málo. Navíc dělat kariéru v současném tanci v ČR je fakt směšné. Ty si tu práci musíš hledat jinde, v jiných zaměstnáních a nejčastěji tím, že učíš nebo děláš nějaké kšefty.“

5.1 Příjmy

Vyplácení honorářů je u tanečníků na volné noze ve většině případů nepravidelné a výše výplaty je rovněž proměnlivá. Přidělený grant velmi ovlivní částku honoráře. V Česku je zvykem, že tanečníci dostávají peníze až po odehrání premiéry. Po předchozí domluvě se dá případně zařídit záloha. Ojedinele funguje denní vyplácení mzdy. Nejvíce stížností z řad respondentů

spadá na financování zkoušecího období. Tanečníci totiž obvykle nejsou placeni za proces zkoušení a při reprízování projektu je běžné, že za veškerý čas a práci, kterou tanečník věnuje přípravě před představením, není zaplacen. (Zilvarová in Bulínová a kol., 2013)

Respondenti v umělecké oblasti neradi dělají kompromisy. Kdyby to však bylo nutné, ochotně by přistoupili k omezení práce, která je nejvíce naplňuje, a přešli by do běžného zaměstnání.

Tanečnice: *„Nejhorší je mít strach. Práce je všude, na každém rohu. Je dobré nebát se normální práce. Když nejsou nabídky tak půjdu dělat do kavárny, já s tím vůbec nemám problém. I tam můžeš někoho potkat, kdo tě někam doporučí a to nejsou náhody, to je to, že tě to někam vede.“*

5.2 Vedlejší pracovní závazky

Chtěla bych podotknout, že se tanečníci na volné noze neobejdou bez vedlejšího pracovního úvazku mimo oblast umění. Pro nedostatečnou kvalifikaci mají zúžený výběr nabídek zaměstnání. Většina tanečníků však chce hledat uplatnění ve svém oboru. Nejčastějším příkladem bývá učení tance nebo autorská tvorba a působení v jiném, než jen „domovském“ souboru.

Tanečník: *„Co se týče mého domovského souboru, tak jsem zatím v každém projektu, ale na uživení to nestačí ani z půlky. Ani zdaleka. Takže mě vlastně živí primárně ty vedlejší aktivity.“*

Tanečník: *„Skoro sedm let jsem pracoval na poloviční úvazek v hotelu. Cítil jsem se fyzicky vyčerpaný. Bylo to natolik jiné, že už jsem to nezvládal.“*

Tanečník: *„Nemusím už dělat nic, co mě vyloženě obtěžuje. Třeba ze začátku jsem musel pracovat v restauraci, antikvariátu, za 80kč na hodinu. Bylo náročné pracovat v restauraci do jedné do rána a potom jít na taneční zkoušku. Ale zhruba za půl roku se mi to podařilo udělat tak,*

že tady tyto brigády už nemusím brát a užívám se jenom svým oborem, což považuju za úspěch."

5.3 Komerční scéna

Možnost opatření vyššího příjmu nabízí oblast komerce. Taneční komerční scéna je pro respondenty diskutabilním tématem. Postoj bývá samozřejmě individuální. Často se názory přiklání pro striktní odmítání komerčních příležitostí, i přesto, že je to finančně velmi výhodné. Nicméně záleží na životní fázi a přístupu jednotlivců. Stalo se, že po určité době se názor respondentů změnil nebo byli ochotni vytvořit kompromisy. Nejčastěji tanečníci působí v muzikálech, reklamách, spolupracují na filmech, s fotografy atd.

Tanečnice: *„Já dělám i komerční věci. Dříve jsem s tím ale měla hrozný problém. V reklamě a filmu je spousta peněz, tak nevím, proč bych toho nevyužila. Já mám naopak radši kameru, fotky, nebýt pořád na tom jevišti. Ale zase vím, že kdybych na tom jevišti nebyla, tak by mi to chybělo. Nemám problém natočit reklamu, když vím, že tam jsem sama za sebe, že mě nikdo nenutí dělat, co nechci. Myslím si, že v dnešní době se hranice mezi komercí a alternativní sférou různě propojuje.“*

Tanečník: *„Nemám problém jít do komerční sféry, abych si vydělal. Tanec je mou láskou, takže nejsem ochoten dělat umělecký kompromis. Nešel bych např. do muzikálu tančit křoví, ale kdyby byla produkce dle mých měřítek kvalitní, neměl bych problém, kdyby byla i komerční.“*

5.4 Finanční zálohy

Charakter práce na volné noze ovlivňuje finanční stabilitu jedinců. Tanečníci se opakovaně nacházejí v obdobích, kdy potřebují nalézt finanční rovnováhu. Někteří respondenti mají svou ekonomickou situaci pojištěnou díky předchozímu působení v zahraničí, kde měli možnost vydělat si větší množství peněz. Financování taneční kultury je totiž ve vybraných zemích mimo hranice

České Republiky na vyšší úrovni. Díky obnosu ze zahraničních spoluprací si tanečníci vytvořili finanční zálohu, ze které mohou čerpat v kritických finančních situacích. Nicméně pouze jeden z dotazovaných tanečníků používá možnost spořicího účtu a další se snaží peníze odkládat. Někteří dokonce nemají vůbec předem ošetřený stav finanční nouze.

Tanečník: „Když jsem přišel do Německa na svůj první projekt a zrovna jsem dostal peníze, řekl jsem si, že jsem dostal dobré peníze na 2 týdny. Oni mi ale řekli, že to jsou jenom diety a ještě se omlouvali, protože nedostali takový budget, který plánovali. Já jsem si myslel, že je to komplet za vše, neměl jsem tušení, jakým způsobem se tam vydělává.“

Tanečnice: „Ze zahraničí jsem si ušetřila hodně peněz, takže jsem na nějakou dobu zabezpečená. Když mám složitý měsíc, mám rezervu. Je pravda, že když jsem zrovna finančně zaseknutá, udržuje mě to v pohotovosti a myslím, že mě to dělá silnější. Není to zdravé na dlouhou dobu, ale stále je to pro mě něco nového.“⁹

5.5 Finanční zabezpečení rodiny

V ohledu finančního zabezpečení rodiny zaleží na jednotlivých případech, avšak hlavním argumentem pro vedlejší výdělek je nedostatečné finanční zabezpečení. Zásadní roli zde sehrává rodinný stav respondentů. Tanečníci, kteří jsou svobodní, potvrzují, že je pro ně zvládnutí finanční situace mnohdy jednodušší. Veškeré náklady odkládají pouze pro své potřeby. Kdežto tanečníci, kteří jsou v manželství/partnerství a dokonce s dětmi, se nacházejí ve složitější situaci. Neřeší pouze vlastní existenci, ale přebírají zodpovědnost za další osoby.

Tanečník: „Dokážu se uživit, ale je to proto, že nemám rodinu, nemám závazky, žívím sám sebe. Není to žádná výhra, ale na uživení to stačí. Nemám si na co stěžovat, protože žívím sám sebe.“

⁹ Volně přeloženo z anglického jazyka

Tanečnice: „Vím, že potřebuju mít pojištěná záda pro dítě. Zdálo by se, že je to strašně těžké, ale já si to nepřipouštím. V tu chvíli nastupuje pragmatismus a já vím, že ty peníze musím sehnat a vydělat. Kdyby bylo nejhůř, tak jdu a skládat bedny do Kauflandu, já s tím fakt nemám problém, nebojím se manuální práce. Ale není to sranda. Peníze nejsou jisté, na člověka je velikánský nátlak, že musí skloubit sto šedesát tisíc věcí. Nemáš zodpovědnost jenom za sebe, ale i za to dítě.“

5.6 Podpora a uznání

Jana Bohutínská v knize *Tanec v České Republice*, zmiňuje, že stát tanec nevyčleňuje jako samostatnou jednotku ve svých programových dokumentech a také nemá samostatný dokument pro jeho podporu. V neziskové oblasti rovněž není zavedena pevná legislativa.

Vašek se vyjadřuje, že „podpora tanečního odvětví spočívá v několika směrech. Patří zde forma udílení cen Ministerstva kultury, Ceny Thálie, Cena Alfréda Radoka, Cena Jarmily Jeřábkové. Další formou jsou nadace, které tanci pomáhají finančními příspěvky prostřednictvím odlišně zaměřených projektů. Speciálně současný tanec zviditelňuje iniciativa Vize tance, Herecká asociace, Institut umění – Divadelní ústav.“ (Vašek, 2010, str. 179) Již zmíněné festivaly a projekty jednotlivých organizací také přispívají k podpoře tanečního oboru.

Tanečník: „Já jsem v tomto ohledu velmi laxní, protože nevyhledávám nadace a podpory. Je asi moje chyba, že nehledám. Možná, že i něco existuje a já o tom nevím. Spíše se snažím převzít zodpovědnost a nebýt závislý pouze na taneční práci. Rád bych jen tancoval a živil se tím. A ten obor, kultura, možná bude vždy upozaděná. Myslím, že je to ve společnosti, lidi nemají takový zájem a asi to tak bylo podle mě vždycky.“

Tanečnice: „Já jsem v momentě, kdy to nepotřebuji, jsem spokojená s tím, jak to je. Záleží na člověku, jak se umí otáčet. Když má člověk fokus, tak si můžeš krásně vydělat. Mě nic nechybí.“

Profese tanečníka se ve společnosti nesetkává s uznáním, což respondenti intenzivně reflektují. Navykli si však natolik přijímat skutečnost takovou, jaká je, že pomoc a podporu mnohdy ani nevyhledávají. Veškerou zodpovědnost přebírají sami za sebe a snaží se dělat maximum pro to, aby svou práci dělali dobře.

Tanečnice: *„Naše povolání není úřady tak uznávané. Neříkám, že by tu měly být odbory, ale měl v tom být aspoň nějaký systém. Bylo by dobré dohodnout se společně na nějakých standardech a pravidlech. Ty nějak dodržovat a vytvářet si to, že tanec je povolání. Když jsi tanečník na volné noze, tak určit co je tvoje minimální cena a pod tu cenu nejít. Není to jen volnočasová aktivita, kterou děláme všichni s radostí a z lásky, ale je to něco víc. Tanec vyžaduje čas, energii a úsilí.“*

Tanečnice: *„Já myslím, že se o to teď snaží. Například Vize tance se staví za tu sféru českého tanečního umění, lidí na volné noze. Hokejisté možná mají stejnou výkonnost jako my a nikdo se o nás tak nestará. Na té úrovni, na které my to děláme, reprezentujeme Českou Republiku velmi výrazně. Stejně, jako nějaký orchestr. Jenom se o tom méně píše. Každý usiluje o zvýšení financí, ale zlepšila bych větší respekt. Brát to povolání, jako povolání.“*

6 ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat životní podmínky tanečníků na volné noze. Domnívám se, že se mi podařilo obsáhnout témata, která jsem zamýšlela zpracovat. Ve své práci provádím čtenáře mezníky života tanečníka na volné noze. Uznala jsem za vhodné zmínit také záležitosti týkající se legislativy a finanční oblasti.

Ve výpovědích respondentů nalézám popisy často shodné s životní situací tanečnice, se kterou jsem sdílela společný podnět (zmiňuji se v úvodu). Při rozhovorech jsem si uvědomila, že rozdíly se odrážejí od toho, v jaké životní fázi se jednotlivci nacházejí. Na začátku kariéry na volné noze tanečníci bojují s tím, aby se uchytili v uměleckém světě. Jde o poměrně složitý proces. Trvá, než si tanečníci vybudují kontakty a dostanou se k prvním nabídkám. Když se vše podaří správně nastartovat, dostávají se pocity nezávislosti a svobody. Nevýhodou však je, že v tom, co je stálo tolik úsilí, nemají záruku. Nejistota je stále provází. Z toho důvodu se často stává, že zakoušejí propady a opětovně potřebují řešit přicházející komplikace.

Ukazuje se, že pokud již za sebou mají delší působení na volné noze, je pro ně jednodušší zvládat tyto situace. Z některých situací jsou již poučení a ví, jak se správně zachovat. Odpovědi naznačují tendence zvyklosti na to, že některé věci změnit nemohou. Stále se najdou situace, které budou muset opakovaně řešit. Navzdory tomu jsou přesvědčeni o pominutí náročných období a příchodu změn k lepšímu, což zvyšuje jejich motivaci a vytrvání.

Podmínky pro fungování na volné noze v oblasti tance nejsou vhodně nastaveny. Ve většině případů je nejkritičtější proměnlivost finanční situace. Myslím si, že pokud by se podařilo administrativně nastavit funkční pravidla, zvláště pokud jde o platy v tanečním oboru, velmi by to profesionálním tanečníkům usnadnilo život. Je možné, že by se také zvýšil respekt společnosti k taneční profesi obecně, ale třeba i ve vztahu k tanečníkům na volné noze.

Tato práce je pro mne cenným zdrojem nově získaných informací. Může být také doporučením a povzbuzením pro budoucí studenty tanečního umění. Mohla by je inspirovat při přemýšlení, jak zlepšovat podmínky pro tanec na volné noze. Přála bych si, aby má bakalářská práce byla jakýmsi manuálem, který nabízí zhuštěný přehled o naší scéně současného tance, jak se na ní jako tanečník etablovat a získat uplatnění. V případě, že studenti uvažují o kariéře tanečníka na volné noze, má práce by pro ně mohla být jakýmsi odrazovým můstkem při prvotním zorientování se. Nejvíce si přeji, abych přispěla alespoň malým dílem k lepšímu porozumění profesi tanečníka na volné noze a zvýšení prestiže těchto umělců v naší společnosti.

Na konec této práce bych ráda uvedla diskusi ke svým získaným výsledkům. Stálo by za to se problematikou tanečníků na volné noze v budoucnu dále zabývat. Bude-li to možné, chtěla bych pokračovat ve svém zkoumání a rozšířit formát textu o více poznatků na nové motivy. V bakalářské práci nebylo možné obsáhnout další široká témata. Vycházela jsem ze své pozice na začátku možné budoucí kariéry. Zajímaly mě tedy především etapy týkající se počátku a průběhu kariéry. Zejména téma druhé kariéry umělců by bylo záhodno více probádat. Přemýšlím nad tím, co tanečníci budou dělat po ukončení aktivní kariéry. Napadají mne otázky - Jak bude vypadat jejich život bez tanečních příležitostí? Jaké budou jejich další životní touhy a cíle? Otázkou je, zda je zapotřebí neustále oddělovat kariéru a tzv. druhou kariéru. Nevzniká náhodou ona propast právě z tohoto důvodu zbytečně? Mám dojem, že kdyby se na druhou kariéru tanečníků nahlíželo, jako na nedílnou součást života umělce, mohlo by se doufat „v lepší zítřky“.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BARTOŠ, Josef. Psychologie tance: Výchozí otázky a perspektivy. Praha, 2017. Diplomová práce. Akademie múzických umění v Praze.
2. BULÍNOVÁ, Karolína. Profese tanečnicka: mezi obdivem a odsouzením. 1. vyd. Praha: NAMU, 2013. ISBN 978-80-7331-241-1
3. ČIERNIKOVÁ, Irina. *Psychológia tanečného umelca*. 2. doplnené vydanie. Bratislava: VŠMU, 2015. ISBN 978-80-89439-75-1.
4. HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
5. HELUS, Zdeněk. Úvod do psychologie. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3037-0.
6. NAVRÁTILOVÁ, Eva. Současný tanec v České republice z pohledu kulturního managementu. Brno, 2009. Diplomová práce. Janáčkova akademie múzických umění v Brně.
7. NÁVRATOVÁ, Jana a Jana BOHUTÍNSKÁ, VAŠEK, Roman, ed. Tanec v České republice: definice, historie, financování, legislativa, sociální problematika, školství, reflexe oboru. 1. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2010. ISBN 978-80-7008-241-6.
8. OPAVSKÁ, Andrea. Český současný tanec v devadesátých letech 20. století. Praha, 2015. Disertační práce. Akademie múzických umění v Praze.
9. SOUŠKOVÁ, Milena a Michal SPIRIT. Pracovní právo pro ekonomy. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2014. ISBN 978-80-245-2067-4.
10. ŠPAČKOVÁ, Michaela. Výuka moderního a současného tance na tanečních konzervatořích v České republice. Praha, 2017. Bakalářská práce. Akademie múzických umění v Praze.
11. VAŠEK, Roman. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: zaměřeno na umělce z oblasti performing arts*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2012. ISBN 978-80-905248-1-1.

- 12.** VLACH, Robert. Na volné noze. 1. Brno: Jan Melvil Publishing, 2017. ISBN 978-80-7555-015-6.

Internetové zdroje:

- 13.** BARTÁK, Tomáš. Víš všechno o OSVČ?. Fair jobs [online]. 2014 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.jobfairs.eu/magazin/vis-vsechno-o%C2%A0osvc>
- 14.** FAUSTOVÁ, Markéta. Jak začal projekt MYSLET TANCEM pro tanečnický na volné noze. Taneční zóna [online]. Praha, 2015 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://tanecnizona.cz/index.php/recenze/item/457-jak-se-zacalo-myslet-tancem>
- 15.** Mateřská a rodičovská dovolená u OSVČ. Sociální dávky [online]. Posl. aktual. 2018 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2013.eu/materska-a-rodicovska-dovolena-u-osvc/>
- 16.** HULEC, Vladimír. Na tom pražském mostě...aneb Nezávislá divadelní scéna v Praze. Divadelní noviny [online]. Praha, 20. 10. 2009 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/clanek.asp?id=20341>
- 17.** Průměrné mzdy 4. čtvrtletí 2010: Průměrná mzda reálně klesla o 1,2%. Český statistický úřad[online]. Praha, 2011 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2010-d3rmaj0ytt>
- 18.** SCZ. ABZ. CZ: Slovník cizích slov [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>
- 19.** Staňte se rezidentem ve studiu ALTA. Studio ALTA [online]. 2016 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://www.altart.cz/rezidence/>
- 20.** Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Česká správa sociálního zabezpečení[online]. Praha, 2017 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/vyrovnavaci-prispevek-v-tehotenstvi-a-materstvi.htm>

Zákony:

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

PŘÍLOHA

Osnova otázek

1. Můžete mi krátce říct něco o sobě a o své cestě k taneční kariéře?
 - Jak jste se k tanci dostal/a?
 - Čemu jste se na věnoval/a?
2. Jak se ztotožňujete s pojmem freelancer? A jak dlouho jako freelancer působíte?
 - Jak se sám/sama označujete?
 - Jste OSVČ?
 - Jaký typ smlouvy podepisujete?
3. Můžete popsat své začátky?
 - Jak jste se dostal/a k prvnímu projektu?
 - Jak dlouho to trvalo?
4. Jak reagovalo okolí na Vaše rozhodnutí?
 - Bylo to čistě vaše rozhodnutí?
5. Jakým způsobem získáváte práci?
 - Měl/a jste již nějaké kontakty v tanečním světě, které Vám např. pomohly snadněji prorazit?
6. Jaké je pro Vás měnit pracovní prostředí?
 - S čím vším to souvisí?
 - Jak to vnímáte?
7. Jak se na tuto situaci díváte z pohledu rodiče? Myslíte, že kdybyste byl/a svobodná, bylo by to jednodušší?
 - Jak se na tuto situaci díváte z pohledu svobodného člověka. Myslíte, že kdybyste měl/a rodinu, bylo by to složitější?
8. Jaké to pro Vás je v ekonomické oblasti?
 - Stačí Vám pro zabezpečení životních potřeb pouze daný projekt nebo je nutné získávat i další finanční příjmy, abyste měl/a dostatečné finanční zabezpečení?
9. Jak byste se vypořádal/a s finanční nouzí?
 - Máte nějaké finanční rezervy?

10. Co Vám v této oblasti chybí?
 - Je něco, co by mohlo pomoci? (podpora např. medií, organizace, propagace)
11. Měl/a jste někdy chuť se vším skončit?
 - Jak se vypořádáváte s takovými pocity?
 - Jaké jsou Vaše vnitřní obranné mechanismy?
 - Co je Vaší motivací pokračovat dál?
12. Můžete shrnout nejdůležitější klady a zápory tanečnicka na volné noze?
13. Co Vám role freelancera dává a co bere?